

G eandewei

Wat was uw
Bar Mitswamoment?

Duurzaam en
vreugdevol leven

Protestantse
Kerk

De joodse wortels van
het diaconaat

Hij ging met het mee en bleef bij hen

Column Gryt van der Galiën

'Wat als de wind komt....'

In het gelijknamige kinderboekje van Pamela Butchart, piekert kleine Olivier: 'Wat als de wind komt?' Want wat kan er dan niet allemaal gebeuren! Immers, als het goed 'los gaat' kan de wind gevaarlijk

spel spelen. Op de achterkant van het boekje een afbeelding van alles wat er door de lucht vliegt wanneer de storm je een bezoek brengt.

Ook wij zijn deze zomer getroffen door een storm, Poly, met een ernstige waarschuwing vooraf van het KNMI. Zeer grond, want in een kort ogenblik veroorzaakte Poly een ravage. Zeildoeken van caravanten scheurden. Emmers en speelgoedattributen vlogen het veld over. In de auto, geparkeerd midden op het kampeerveld om vallende bomen te ontwijken, scholen wij, met koffiepot en telefoon.

Onze zoon belt vanuit Italië, laat een filmpje zien van zeer heftig noodweer. Hagelstenen dreunen op - en storm trekt venijnig aan het tentdoek. In de stem van onze zoon klinkt schrik. Want hoe zal dit gaan en de kinderen raken overstuur. Wij als ouders thuis delen de zorg om zijn jonge gezin, in het besef dat natuurkrachten altijd de baas zullen zijn.

Woorden van de profeet Nahum klinken in mijn hoofd, over Gods 'gramschap' aangaande al het kwaad wat er in de wereld is. 'Hoe hij zijn weg gaat door storm en wervelwind'. Sommige Bijbeluitleggers zeggen: God herstelt op deze wijze het evenwicht tussen het gewelddadige Assyrië en Juda van die tijd. Lastig vind ik deze wrekende God, ook gezien al het noodweer deze zomer wereldwijd.

In onze vakantieweken bleef de wind veelvuldig aanwezig, stevig maar vaak ook mild. Zo'n wind die een zeiler nodig heeft bij het 'skûtsjesilen'. In mijn hoofd vormen zich nieuwe woorden, nu van een lied. 'Ik voel de winden Gods vandaag, vandaag heis ik het zeil.' Gods wind die zachtjes blaast en je tranen droogt om alles wat zo gehavend is.

Ik zing het lied graag en hoop oprecht dat Gods 'zachte krachten', waarvan de Bijbel ook vertelt, sterker zijn dan storm en wervelwind. En onze wereld met alles wat er speelt, naar de juiste richting blaast.

Gryt van der Galiën – Dorenbos uit Damwâld is gepensioneerd kerkelijk werker

Meditatie Ga mee!

'Hij ging met hen mee en bleef bij hen.'

Lucas 24:29b

door Karin van den Broeke

Aan het slot van het Lucasevangelie lees je over twee leerlingen van Jezus die lopen te peinzen over wat ze hebben meegemaakt en gehoord. Jezus, van wie ze zoveel verwacht hadden, is gekruisigd. En nu beweren vrouwen dat zijn graf leeg is en dat er engelen verschenen zijn.

Ooit hebben zij de roepstem van Jezus gehoord om met Hem de weg van het koninkrijk te gaan. Nu zijn ze teleurgesteld en verward. Zo vertellen ze het ook aan een man die zich bij hen voegt. Als het avond wordt, nodigen ze de 'onbekende' uit om bij hen te blijven.

Aan tafel breekt deze man het brood, hij spreekt een zegengebied uit en geeft het brood aan hen. Pas dan worden hun ogen geopend: Jezus zélf is in hun midden.

Hun enthousiasme laait op

'Hij ging met hen mee en bleef bij hen.' Bij het delen van het brood laait hun enthousiasme weer op. Wanneer weet jij je uitgenodigd op de messiaanse weg? En wanneer nodig jij een ander uit om het goede te vieren, of om pijn te delen? Tijdens vakanties vinden veel mensen het mooi om, ook kerkelijk, over de eigen grenzen heen te kijken. Maar binnen Nederland lijken de drempels soms best hoog.

Biedt het opzoeken van elkaar een kans om samen nóg iets meer te ontdekken van wat geloof, hoop en liefde betekenen? Dat het verrassend verrijkend is om elkaar te treffen als buurgemeenten, als mensen uit kerken van verschillende signatuur, of als vertegenwoordigers van Nederlandstalige en internationale kerkgemeenschappen?

Ik herinner me die Nederlandse vrouw die als taalmaatje begon en als een tweede moeder werd voor een jonge Ethiopische vrouw met kind. Ik herinner me die studenten die elkaar leerden kennen in een week met veel stilte en bezinning, en elkaar aan het einde van de week echt vertrouwden. Ik herinner me die jongen die zich bewust werd van zijn liefde voor een andere jongen en zich bij het delen van brood en wijn gezien en geliefd voelde. Stuk voor stuk gingen ze mee en vonden ze metgezellen.

'Ga mee.' Weet je geroepen door Christus zelf om het koninkrijk tegemoet te leven. Voor je het weet word je geïnspireerd door de Levende, die met jou meegaat en bij je blijft.

Karin van den Broeke is programmaleider bij Kerk in Actie. 'Ga mee!' is het jaarthema 2023-2024 van de Protestantse Kerk

Leesrooster

Week 40, 1 t/m 7 oktober

zondag	2 Koningen 23:31-24:7
maandag	2 Koningen 24:8-17
dinsdag	2 Koningen 24:18-25:7
woensdag	2 Koningen 25:8-17
donderdag	2 Koningen 25:18-30
vrijdag	Matteüs 21:18-22
zaterdag	Matteüs 21:23-32

Week 41, 8 t/m 14 oktober

zondag	Matteüs 21:33-46
maandag	Psalm 21
dinsdag	Openbaring 1:1-8
woensdag	Openbaring 1:9-20
donderdag	Psalm 16
vrijdag	Openbaring 2:1-7
zaterdag	Openbaring 2:8-11

Persoonlijk Heidelbergse Catechismus, Zondag 2

Onlangs mocht ik voorgaan in Ommen. Vijftig jaar geleden stond ik daar als twaalfjarige jongen op de preekstoel om uit de Bijbel te lezen. Eén van de dominees die daar werkzaam was begon elke dienst met het lezen van Zondag 2 uit de Heidelbergse Catechismus: 'Ik ben van nature geneigd, God en mijn naaste te haten.'

door Herman F. de Vries

Bar Mitswa

De twaalfjarige Jezus wordt door zijn ouders in de Tempel gevonden. Vandaag vieren Joodse jongens en meisjes als zij twaalf jaar zijn geworden Bar Mitswa of Bat Mitswa. Het is dan groot feest. Wat een vreugde voor ouders als hun kinderen hebben leren lezen (Psalm 78) en als zij zelfstandig de Bijbel kunnen lezen. Het hoeft hen dan nooit meer aan iets meer te ontbreken (Psalm 23).

Terugkijkend zie ik het lezen uit de Bijbel vijftig jaar geleden op de kansel in Ommen als mijn Bar Mitswa-moment. Wat was uw Bar Mitswa- of Bat Mitswa-moment?

Onderwijs in de Tempel

Jezus onderwees als twaalfjarige de geleerden en priesters. Meestal is het zo dat je als kind onderwezen wordt door leraren. Al leren ouders en ouderen van een kind en wordt in het doopformulier daar zelfs op gewezen. Elke zondag zat ik daar in Ommen in de kerk en elke zondag opnieuw kwam Zondag 2 langs: 'Ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.'

Er zijn tijden geweest in mijn leven waarin ik afstand heb genomen van deze zo somber en negatief gekleurde woorden. Zo erg was het toch niet!? Er zijn ook tijden geweest waarin ik de waarheid van de Catechismus heb kunnen omarmen. Hij wordt amper meer gelezen. Wie, jonger dan ik, kent de woorden nog?

Als kind geroepen

Jezus werd als kind geroepen, maar als volwassen man gekruisigd. Zijn leerlingen en navolgers zullen ook lijden. De martelaren zijn daar een sprekend en schreeuwend voorbeeld van. Dominees werden tijdens de Tweede Wereldoorlog verraden door eigen gemeenteleden of zogenoemde rechtschappen burgers. 'Gehoorzaam aan de ene overheid' overtraden zij de Wet des Heren.

In bijna alle gemeentes worden gesprekken gevoerd over het afstoten van kerkgebouwen, bezuinigingen en reorganisaties. Iedereen mag natuurlijk overal wat van vinden. Emoties moeten serieus worden genomen. Maar waar een woordenstrijd ontardt en kinderen van God elkaar gaan mijden, opzij zetten of heenzenden, daar wordt God in die ander gemeden. Wij geloven immers dat God Zich openbaart in Zijn schepping en in Zijn schepselen?

Wie de broeder of zuster heenzendt, zendt God heen. Vrouwen hebben zich een plaats moeten veroveren in de kerk en soms nog.

Nog steeds is er argwaan te vinden en zelfs afkeuring. Onlangs hoorde ik van iemand die zich als kind geroepen wist om God te dienen. Later werd deze mens door groepen mensen bevestigd en door andere individuen veroordeeld.

Aan welke kant sta ik in al mijn verschillende tijden en situaties? Kwaadsprekerij wordt in het Oude Testament genoemd als één van de zwaarste zonden. Ik denk aan Zondag 2. Elk mens kan en moet zelf de keuze maken om de ander te zegenen of te minachten. Als misdadiger werd Jezus heengezonden. Wie behandelen wij als misdadigers? Wie zijn het in onze ogen niet waard om ook maar enige aandacht aan te besteden? Wie zijn voor ons niet interessant en niet waardevol? Is die ander niet ook Gods kind?

Ezechiël 18

Een artikel is geen Bijbelstudie. Toch verwijs ik naar Ezechiël 18. Heeft u het ooit gelezen? Lees, laat toe, overweeg en ontdek of het betekenis krijgt in uw hoofd en hart. Bij een begrafenis of crematie hoor je vaak zeggen: 'Hij/zij stond voor iedereen klaar'. Dat is dus niet waar. Wij staan voor aantallen mensen klaar. Wij staan voor nog veel meer mensen niet klaar. Het is onmogelijk om voor heel de

wereld klaar te staan.

Jezus navolgend offeren en dienen wij een aantal naasten. Jezus wendde Zich soms wel af als Hij niet toegelaten werd. Maar is ons afwenden werkelijk een daad van liefde? Of doen we het omdat die ander niet bij ons leven past? Zo werden miljoenen Joden vermoord, schieten in Oekraïne mensen op elkaar, zijn er in ons land dagelijks steekincidenten, is er een rijdende rechter nodig omdat burens elkaar haten, wordt met minachting gesproken over andere voorgangers of gemeentes, willen we liever niet bij hem of haar in de kerk zitten, en verdrinken nog steeds vluchtelingen op zee en lijden anderen honger.

Ik ben de oude dominee in Ommen dankbaar voor zijn onderwijs. Welk Woord van God leeft in u? Maar leeft niet alleen, maar wordt ook gedaan? 'Heb uw naaste lief als uzelf' is een levenslange uitdaging. Wij gaan menselijke grenzen over om dit Woord te doen. Met Gods hulp is er kans van slagen.

ds. Herman F. de Vries uit Ternaard is predikant in de Protestantse Gemeenten van Feanwâlden en Feanwâldsterwâl en van Ljussens en Moarre en redactielid van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra

Betzada - Betesda

Ofrûne simmer ha wy in moaie boatreis op see makke mei sels in swimbad oan board. Op in dei wie it wat bluisterich waar, mar net sa slim dat de kopkes en buorden fan tafel saaiden.

It wetter yn it swimbad wie it lykwols oars mei, it spatte soms oer de râne hinne. Scan de QR-koade mar, dan kinne jo it sels besjen. Unsichtbere krêften!

Doe't ik dat sa seach kaam my, om't ik grutbrocht bin mei bibelske ferhalen, de skiednis fan de lamme man fan 38 jier yn't sin.

Wy hawwe yn Jeruzalem oan de râne fan it bad Betzata stien. Dêr is no gjin wetter mear te bekenen (sjoch foto). Mar dy lamme man hat wit hoe lang njonken dat bad lein op in matras. Want it wie sá, dat as it wetter troch Gods ûnsichtbere hân yn beweging kaam, de earste sike dy't deryn wist te kommen, better waard. Mar foar dy lamme man wie der gjin kâns. Doe kaam Jezus foarby. 'Wolst do sûn wurde?' Lês it sels yn Johannes 5 en wurd der bliid fan!

Noch even oer de fûneminten fan Betzata: Doe't wy dêre mei ús fjouweren omstrûnden hearden wy yn ien of oar kapeltsje prachtige manljusstimmen in Halleluja sjongen. Wy derop ôf. It wiene fjouwer Noaren en wy mochten út folle boarst meidwaan. It galme deroer. Begripe jo it, op sa'n plak? Pikefel!

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur:

Arjen Bakker
Romptastrjitte 15
9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276
E. redactie@geandewei.nl

*Niet voor opgave en opzeggen
abonnementen, u vindt de contactper-
soon hiervoor bij de berichten van uw
eigen gemeente*

Advertenties:

Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179 (8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl

Familieberichten:

Jaap Hoogenboom
T. (0592) 785 484
E. info@hoogenboom-
communicatie.nl

Kopij algemeen deel:

uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:

Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

Groene Kerken Leeuwarden-Ljouwert Duurzaam en vreugdevol leven

Op dinsdag 10 oktober vanaf 19.30 uur gaat Matthias Olthaar (lector vitale economie aan hogeschool NHL Stenden) in de Grote Kerk in Leeuwarden in gesprek met belangstellenden over klimaat, duurzaamheid en de betrokkenheid daarbij van de christelijke gemeenten. De lezers van dit artikel mogen vooraf opmerkingen, antwoorden en twijfels aan hem sturen bij vragen over de toekomstverwachting en wat wij er zelf aan kunnen doen – vanuit Bijbelse inspiratie.

door Alex Riemersma

10 oktober is de nationale Dag van de Duurzaamheid, een geschikte dag om samen na te denken over het belang en de kwaliteit van duurzaam leven, voor onszelf en voor de volgende generaties.

Een aansprekende joodse gedachte is dat wij als mensen partners zijn in Gods scheppingswerk. Samen geven we vorm aan onze wereld, onze maatschappij en samenleving. De wereld is als zodanig voortdurend aan verandering onderhevig. Echter, het tempo en de schaal waarop verandering momenteel plaatsvindt, maar ook in de nabije toekomst nodig zal zijn, is ongekend. Crises zoals de opwarming van de aarde en verlies aan biodiversiteit dwingen ons elkaar op te zoeken en na te denken wat het betekent om partners in Gods scheppingswerk te zijn.

In deze tijden van verandering wordt ons een beeld voorgehouden van polarisatie. Alsof we steeds meer tegenover elkaar staan als het gaat om onderwerpen zoals duurzaamheid. Maar dat is een vertekend beeld, legt gerenommeerd klimaatwetenschapper en Christen Katherine Hayhoe uit. Zij stelt dat er veel meer is dat mensen gemeen hebben, dan waarin we verschillen. Immers: iedereen verlangt naar een rechtvaardige, gezonde en veilige wereld. John Lennon zong over dit verlangen met deze woorden: *'Imagine all the people, living life in peace.'*

Verbinding

De kerken kunnen een belangrijke rol spelen in de verbinding tussen mensen onderling en tussen organisaties en mensen, ook op het gebied van duurzaamheid. We kunnen onderzoeken wat het betekent om partners te zijn in Gods scheppingswerk. Het scheppen (of voor mensen: vormgeven) bestaat uit twee fasen: 1) in gedachten en 2) in de realiteit.

De eerste fase slaan we gemakkelijk over. Maar juist nu is het belangrijk om met elkaar na te denken over de vraag hoe wij vorm willen geven aan onze maatschappij en ons eigen leven. Centrale vraag hierbij is hoe we recht doen, aan mensen, dieren en planten. Dit thema is ook terug te zien in de titel van het boek dat Matthias Olthaar samen met Paul Schenderling schreef: *Hoe handel ik eerlijk?*

Als voorbereiding op het gesprek nodigt Matthias Olthaar (foto) iedereen uit om alvast deze drie vragen te beantwoorden:

- 1) Hoe willen we dat Leeuwarden-Ljouwert, Fryslân, Nederland en de wereld er in 2050 uitzien?
- 2) Zijn we op de goede weg om daar te komen?
- 3) Zo niet, wat is er (nog meer) nodig om daar te

komen? Belangrijker: wat kunnen we in Leeuwarden als kerken, als stad en als individuen daaraan bijdragen?

Iedereen mag ideeën en voorstellen vóór 8 oktober sturen naar: matthias.olthaar@nhlstenden.com

Convenant Groene Kerken

Deze avond is tegelijk de start van het 'Convenant Groene Kerken Leeuwarden-Ljouwert' met (tot nu toe) acht deelnemende kerken / gemeenten. Het is een lokale bundeling van krachten binnen de 'Groene kerkenbeweging'. Zij gaan samen aan de slag met informatie en verdieping van inzicht om elkaar te stimuleren om elk jaar 'een tandje duurzamer' te gaan leven – thuis en met de kerkgemeenschap.

Het Convenant is een vervolg op de succesvolle samenwerking met Dialogsessies en speciale kerkdiensten tijdens het project 'Arcadia BOSK' in 2022 met de wandelende bomen die mensen hopelijk aanzetten tot verandering. Tijdens de Dialogsessies kwamen thema's aan de orde als: voedsel, waterhuishouding, vitale landbouw, energietransitie, mobiliteit, afval en consuminderen. Het Convenant wordt getekend voor vier jaar. In deze periode kunnen wij ook meedoen met het nieuwe project van Arcadia 2025 – waarschijnlijk met het thema 'Grûn – Bodem – Soil'.

De deelnemers aan het Convenant kiezen elk jaar één doel extra wat betreft duurzaamheid in de eigen parochie of gemeente en zij informeren elkaar twee keer per jaar over de stappen om dat doel te bereiken. Zo willen zij zichzelf en elkaar blijvend inspireren tot vreugdevol leven met genoeg!

Toegang gratis – vrijwillige bijdrage gevraagd die ten goede komt aan de stichting 'Genoeg om te leven'

Column Jannie Shacholi Dokters en verpleegsters

'Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar zieke mensen wél.' Matteüs 9:12

Deze column gaat niet over de genezingskracht van Jezus, hoewel die ook erg fascinerend is. Nee, deze column gaat over het feit dat de Bijbel aangeeft dat zieke mensen een dokter nodig hebben.

Artsen, verpleegkundigen: je hebt ze in alle soorten en maten hier in Zambia. Het is triest om te moeten zeggen, maar in de algemene ziekenhuizen kom je personeel tegen dat een medische opleiding heeft gevolgd, alleen omdat het werk enigzins goed verdient. Of ze er ook passie voor hebben? Dat dus niet. Dat merk je. Laatst ook, toen we op een avond in het ziekenhuis waren. Over dat ziekenhuis ga ik het maar niet te veel hebben. Een gang vol met asbesttegels en de eerste hulp is één kamer met vijf bedden en zo ongeveer tien patienten. Eentje eruit, een andere erin.

Gelukkig werden wij redelijk goed geholpen, waarschijnlijk omdat ik een *musungu* (blanke) ben. Dan lopen ze vaak iets harder. Dat geluk had een zevenjarig meisje niet. Toen wij in het ziekenhuis kwamen was het negen uur 's avonds, het meisje en haar moeder waren er al vanaf vijf uur. Een gebroken onderarm. Breuk goed zichtbaar en zichtbaar pijnlijk. Haar moeder was verteld dat de enige arts die kon helpen een 'spoedje' buiten de deur had, dus moesten ze wachten. En ook was het te laat om nog gips te gaan kopen bij de apotheek. Tja, alles buiten de gangbare medicijnen moet je dus zelf kopen in de stad...

Het werd later en later en ze kregen te horen dat ze de nacht maar moesten doorbrengen in de wachtkamer. Kunt u zich dat voorstellen? Een kind van zeven jaar, met een gebroken arm en veel pijn? Ik heb gehuild, het voelde zo oneerlijk en tegelijkertijd ook zo machteloos. Gelukkig heb ik een man die een hekel heeft aan onrecht. Toen hij even wat stennis had geschopt kon het meisje ineens wél geholpen worden en werd er ook ineens gips tevoorschijn getoverd. Bijzonder ineens, vindt u ook niet? Het geeft wel aan dat er genoeg mensen zijn die géén acute hulp krijgen. Op zulke momenten bid ik dat Jezus zijn genezingskracht laat zien aan een ieder die een dokter nodig heeft! Het voelt zo oneerlijk! Voelt u dat ook?

Jannie Shacholi - Dijkstra werkt voor Operatie Mobilisatie in Zambia
www.jannieinmission.com

Diversen

Lezing over Blaise Pascal bij Fries Godgeleerd Gezelschap

Klaas Bom, kenner van het werk van Blaise Pascal, houdt een lezing over het alternatief van Pascal voor het rationalisme, tijdens de jaarlijkse studiedag van het Fries Godgeleerd Gezelschap. De bijeenkomst is op 6 oktober van 10.00 tot ca 13.30 uur in de Doopsgezinde Kerk in Leeuwarden. Het is dit jaar precies 400 jaar geleden dat de wis- en natuurkundige, filosoof en theoloog Blaise Pascal is geboren. In zijn tijd was hij een vermaard wetenschapper en in die hoedanigheid is hij een typische vertegenwoordiger van de vroege moderniteit die in het teken stond van wetenschap en rationaliteit. Maar in zijn kleine traktaten, brieven en zijn wereldberoemde Pensées ontwikkelde Pascal een alternatief voor het rationalisme dat het moderne wereldbeeld zou beheersen. In zijn alternatieve moderniteit staan liefde en gevoel centraal. Deelname aan de studiedag kost 25 euro inclusief lunch, opgave: acmeesters@hetnet.nl.

Oekraïens koor komt op 30 oktober naar Surhuisterveen

Op uitnodiging van het Interkerkelijk Mannenkoor Drachten komen leden van het wereldberoemde jongenskoor Dzvinochok op maandag 30 oktober naar De Flambou in Surhuisterveen. Omdat de leden ouder dan achttien jaar in verband met de oorlog het land niet uit mogen, is het koor aangevuld met leden van meisjeskoor Vognik. Uiteraard zingt het IMD zelf ook, het orgel wordt gespeeld door Anja Heikamp uit Damwâld, de piano door Sebastiaan Schippers uit Itens. Het concert begint om 19.00 uur. De entree bedraagt 5 euro, daarnaast is er een inzameling voor de beide koren en voor 'De Friese ridders', een groep die geregeld hulpgoederen naar Oekraïne brengt. Kaarten bestellen kan op onze website: www.imdrachten.nl onder het kopje concerttickets

Nogmaals een Songs of Praise in de voormalige Koepelkerk

In het Koepeltheater in Leeuwarden wordt op 1 oktober van 17.00 tot 18.00 opnieuw een Songs of Praisediens gehouden. Bij de herdenking van het eeuwfeest van het gebouw, in 1923 gebouwd als de gereformeerde Koepelkerk, op 11 juni, verzorgde organist Jelle de Jong met een muziekensemble een viering waarbij in het Nederlands vertaalde bekende Engelse geestelijke liederen werden gezongen. Die viel zo in de smaak dat De Jong, Sydo v.d. Bijl (trompet), Ilse Terpstra (dwarsfluit), en Ronald Postema (vleugel) een tweede editie voorbereiden. Die is niet 's avonds maar aan het einde van de middag. Dit keer moet ook entreegeld betaald worden, 5 euro per persoon, contant of per pin. Na afloop is er gelegenheid om na te praten onder het genot van een drankje.

Ingezonden Op kloosterretraite

Wij (drie dames uit Dokkum en Feanwâlden) mochten met ds. Herman de Vries en Jan Hendrik Woudstra mee naar het Karmelklooster van Zenderen. Wij werden warm en liefdevol ontvangen door zuster Frieda.

Zelf was ik nog nooit in een klooster geweest. Kan dit ook de weg zijn om Jezus te vinden? Er heerst een serene rust en ook liefde is voelbaar. Wij nemen deel aan de vormen van aanbidding en zien de gewoontes en rituelen die hierbij horen. Niet zoals ik het gewend ben maar wel integer. Zuster Frieda neemt ons mee naar de kerk met imposante beelden en in het midden Jezus aan het kruis. De schilderijen boven de bogen verbeelden het verhaal van Elia op de Karmel. Een afbeelding van de Friese Karmeliet Titus Brandsma is op de muur geschilderd. Zuster Frieda spreekt met ons over het kloosterleven en de Karmelspiritualiteit.

Na het middageten met de kloostergemeenschap in de refter wandelen we door de kloostertuin en bezoeken met zuster Paula het labrynt, een ronde cirkel met daar binnen paden die naar het centrum leiden. Met een vraag ga je naar de heilige ruimte in het midden en vervolgens weer met dezelfde cirkelende beweging naar buiten.

Er volgt een Lectio Divina waarin de Bijbeltekst van Matteüs 16:21-27 centraal staat, onder leiding van broeder Tjalling. Wij luisteren naar elkaar en zo vult de één de ander aan en naderen wij samen de Heer. Dankbaar gingen wij na het Avondgebed en de maaltijd weer naar huis. *Anica Steenstra, Dokkum*

Heeft u ook interesse in een kloosterretraite? Neem dan contact op met Jan Hendrik Woudstra, jama25ca@kpnmail.nl

Schrijver Johan Goud spreekt over religie en secularisatie

Johan Goud, voormalig hoogleraar aan de Universiteit Utrecht en remonstrants predikant in Den Haag komt op 17 oktober (19.30 uur) naar Het Filosofisch Café in Brede School De Drait in Drachten. Een kaartje kost 10 euro, aanmelden is niet nodig. Goud vertelt over zijn dit jaar verschenen boek *Een brief die niet meer dicht kan: gesprek met mijn ongelovige alter ego*. Een centrale uitspraak daarin is: 'Het woordje God is een weerbarstig en explosief woordje, en het moet dat blijven. Welbeschouwd past het binnen geen enkele orde, en in geen enkele theologie.' Marjoleine de Vos zei erover in NRC: 'Het gaat hem om 'als het er echt op aan komt'. Om wat je zou willen geloven, zodat je dán goed zou handelen. Dus gaat het om wat voor iemand je wilt zijn.'

Zingend naar de Zondag met de Verenigde Veluwse Koren

Op zaterdagavond 21 oktober komen de Verenigde Veluwse Koren met ruim honderd leden opnieuw naar Damwâld om mee te werken aan 'Zingend naar de zondag' in de Gereformeerde Kerk aan de Foarwei 48. Het koor treedt op in de traditionele Veluwse klederdracht en brengt graag het eenvoudige geestelijke lied ten gehore. Dirigent is Leander van der Steen uit Ede. Achter het orgel neemt plaats de vaste organist Bert Elbertsen, ook uit Ede. Zoals altijd is er deze avond veel samenzang van bekende liederen uit o.a. Johannes de Heer en de Evangelische Liedbundel. De presentatie is in handen van ds. Ton van der Wekken uit van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Dokkum. Aanvang 19.30 uur, toegang gratis, wel is er een collecte ter bestrijding van de onkosten.

De joodse wortels van het diaconaat

De naaste is er een zoals jij

Op het oude raadhuis in Westzaan staat een Latijnse tekst: SUUM CUIQUE DARE HIC OPUS ATQUE LABOR. Wat vrij vertaald: 'Men streeft er hier ten zeerste naar aan ieder het zijne te geven.' Dat geeft in één zinnetje de kern van het Romeinse recht aan: ieder het zijne.

door Piet van Midden

Armenzorg via de kerk

Ieder het zijne... Het lijkt zo eerlijk, maar het pakt zo verschillend uit. En het staat zomaar haaks op die andere teksten die we in de Bijbel hebben. In die teksten wordt aandacht gevraagd voor mensen die het op eigen kracht niet redden in deze wereld.

Het is niet overdreven te stellen dat de armenzorg in West-Europa via de kerk teruggaat op de Joodse traditie van zorg voor elkaar. En om daar een bijbelboek bij te noemen: Deuteronomium. Een sociaal boek bij uitstek. Dat de keizer graag brood uitdeelde en spelen organiseerde had eerder te maken met de wens de overheid uit de wind te houden dan met liefdadigheid. Tevreden burgers vormen geen gevaar.

Aanstelling diakenen

Laten we even teruggaan naar het Romeinse Rijk in Jezus' dagen en de eerste eeuwen erna. De joodse en later christelijke gemeenschappen waren helemaal op zichzelf aangewezen. Het jodendom was een *religio licita*, een godsdienst met een licentie. De joden werden in bepaalde tijden geduld, als ze zich tenminste gedeisd hielden en jodenbelasting betaalden.

Daar bleef het bij voor joden, joden-christenen en hun sympathisanten. Het moest dan ook niet van buitenaf komen maar van binnenuit. Een mooi voorbeeld vind je in Handelingen 6 waar het gaat om dagelijkse ondersteuning van weduwen. Zij klagen dat de Hebreeuwssprekende vrouwen worden voortrokken bij de voedselbank en de Griekssprekende weduwen achtergesteld.

Het probleem wordt opgelost met de aanstelling van zeven diakenen die voortaan dit punt van zorg uit de handen van de apostelen houden. Het woord 'diaken' betekent van huis uit letterlijk 'door het stof'. Dat is wat al te nederig, maar is wel gaan staan voor al die mannen en vrouwen die zich de zorg voor de armen aantrokken.

Zorg voor de naaste

De onderlinge zorg in de synagoge en in de joods-christelijke gemeenschappen berust op de Thora. Je kunt misschien beter zeggen: rust in de Thora, in Deuteronomium. Dat boek bevat niet zomaar een sociale boodschap maar ademt de zorg voor degenen die het zelf niet redden. Het is niet voor niets het slot van de Thora: samenvattend wat hiervóór allemaal is gezegd en gedaan, draait het uit op de liefde tot God en tot de naaste, de ree'a.

De naaste is er een zoals jij: ook jij kunt in Egypte terecht komen. Ook jij kunt maat-

'Uitdelen van voedsel aan de armen', Jan Luyken, 1700

schappelijk helemaal afzakken. Ook jouw dromen kunnen een nachtmerrie worden.

Deuteronomium bestaat uit vier preken van Mozes (1-4; 5-28; 29-32; 33) en een slot met Mozes' dood. Elk jaar komt het hele boek langs in de synagoge. Elk jaar word je dus opnieuw met de neus op de zorg voor de armen gedrukt en sluit de synagoge af met Simchat Thora, 'de Vreugde om de Wet'. De Thora is echter geen wetboek van strafrecht maar een leerboek voor ons leven. Zo'n boek doe je niet zomaar dicht.

Aandacht voor de wet

Als je Deuteronomium leest, zie je hoe vaak aandacht gevraagd wordt voor de 'wet', voor 'gehoorzaamheid'. We zijn in de kerk gewend de Tien Geboden uit Exodus te lezen (hoofdstuk 20), maar Deuteronomium heeft óók een versie van de Tien Geboden (5:6-21).

Het grootste verschil? Deuteronomium vraagt meer aandacht voor de sabbat - en daarmee voor de aan de kant geschoven mens - dan Exodus. De sabbat is gegeven om eraan te denken dat je geknecht werd in Egypte en dat God je uit Egypte heeft geleid. Je was een slaaf en bent nu vrij, en dat geldt dus ook voor een ander: de bedoeling van de Thora is dat die naaste óók een vrij mens wordt.

'Hoor Israël'

Als je doorleest, vind je in hoofdstuk 6 de centrale tekst in het boek - en zelfs de centrale tekst in de Hebreeuwse Bijbel -, het zogeheten Sjemà Jisrael, 'Hoor Israël' (Deut. 6:4-9). Het is een belijdenis: 'Hoor Israël, de HEER is onze God, de HEER is de enige. Je zult God de HEER liefhebben met je hele hart, ziel en vermogen.' (Deut. 6:4-5)

Steeds opnieuw wordt aandacht voor de geboden gevraagd, en daarin komt de redding van de arme mee. De tekst van het Sjemà Jisrael vind je in elk joods huis, in een kokertje aan de deurpost, de mezoza, bevestigd. Elke keer als je erlangs loopt en het kokertje even aanraakt, weet je het weer: de geboden, de naaste! En als je het morgengebed zegt, met de gebedsriemen om, vind je daaraan een doosje met daarin opnieuw het 'Hoor Israël' op een stukje perkament geschreven.

Gehoorzaam aan de Thora

Geboden, regels, liefde voor de Thora, ze gelden voor iedereen. Ook voor Mozes, volgens de joodse traditie de auteur van de Thora. Het verhaal gaat dat Mozes op zijn 120e levensjaar te horen krijgt dat hij moet sterven. Maar Mozes voelt zich nog vitaal en gaat in discussie met God. Hij vindt het niet eerlijk dat hij niet samen met Israël de Jordaan mag oversteken. Mozes werpt God voor de voeten dat hij zich voor Israël heeft uitgesloofd. Dat hij weliswaar een Egyptenaar heeft gedood, maar dat de Eeuwige zelf het hele Egyptische leger heeft laten verdrinken.

De Eeuwige begrijpt dat Mozes niet gewoon kan sterven en geeft hem een kus op de mond. Daarom staat er in het Hebreeuws: 'Toen stierf Mozes op de mond van de HEER' (Deut. 34:5). We vertalen meestal 'op bevel' of 'op het woord' van God. Maar de bedoeling is duidelijk: Mozes sterft uiteindelijk als de gehoorzame dienstknecht. Gehoorzaam aan de Thora die het opneemt voor de wees, de weduwe, de Leviet.

dr. Piet van Midden is emeritus predikant en hoogleraar Hebreeuws aan de Universiteit van Tilburg. bron: protestantsekerk.nl

VOLGENDE KEER **in** G eandewei

Bidden in een restaurant

Luisteren naar doven

Hoe de strategie van David ons kan inspireren

